

Potvrzení výskytu nosatce *Sirocalodes quercicola* (Paykull, 1792) (Coleoptera: Curculionidae: Ceutorhynchinae) na Moravě

Oto Nakládal

Fakulta lesnická a dřevařská, Česká zemědělská univerzita v Praze, Kamýcká 129, CZ-165 21 Praha 6 – Suchbát, Česká republika; e-mail: nakladal@fld.czu.cz

NAKLÁDAL O. 2015: Potvrzení výskytu nosatce *Sirocalodes quercicola* (Paykull, 1792) (Coleoptera: Curculionidae: Ceutorhynchinae) na Moravě (Confirmation of occurrence of the weevil *Sirocalodes quercicola* (Paykull, 1792) (Coleoptera: Curculionidae: Ceutorhynchinae) in Moravia). – Západočeské entomologické listy, 6: 1–3. Online: <http://www.zpcese.cz/entolisty/entolisty.html>, 20-3-2015.

Abstract. The rare weevil *Sirocalodes quercicola* (Paykull, 1792) was found of three new localities in the Czech Republic. These findings represent the first reliable recorded data from Moravia (Czech Republic) after more than 70 years. Notes on the bionomical demands are given and some collecting circumstances are discussed.

Key words: Coleoptera, Curculionidae, *Sirocalodes quercicola*, faunistics, Moravia, Czech Republic

ÚVOD

Nosatec *Sirocalodes quercicola* (Paykull, 1792) (Obr. 1) je rozšířen v celé Evropě, Turecku, Kazachstánu a na Kavkaze (COLONNELLI 2004). Je jedním ze dvou druhů tohoto rodu, které se vyskytují také na území ČR. Svým vývojem je vázán na zemědělný *Fumaria officinalis* (DIECKMANN 1972, SCHERF 1964, SMRECZYŃSKI 1974), v jižní Evropě i na jiné druhy rodu *Fumaria* (DIECKMANN 1972). Podle DIECKMANN (1972) se nosatec vyskytuje na živné rostlině na polích a podél silnic. BENEDIKT et al. (2010) pak uvádějí výskyt od nížin do podhůří, přičemž druh bývá nalézán jak na suchých, tak na vlhkých biotopech. Larva tvoří háčky ve spodní části stonku živné rostliny, ke kuklení pak dochází v půdě (DIECKMANN 1972, SCHERF 1964, SMRECZYŃSKI 1974). Brouk má pouze jednu generaci ročně (SCHERF 1964) s hlavním výskytem dospělců v období května až září, přesnější údaje o vývoji ale chybějí (DIECKMANN 1972).

STREJČEK (1993) jej uvádí z území Čech i Moravy. V seznamu nosatcovitých brouků (BENEDIKT et al. 2010) je však pro Moravu uveden jako druh, u něhož se kromě Strejčkova hodnocení výskytu nepodařilo najít žádný konkrétní publikovaný údaj. Podle BENEDIKTA et al. (2010) je z území Moravy známo i velmi málo dokladových exemplářů. V Národním muzeu v Praze se podle uvedené práce nachází ve sbírce A. Fleischera jeden exemplář s lokalitou „Moravia“. FLEISCHER (1927–1930) jej z Moravy také publikoval velmi obecným údajem „na dubovém dříví všude,

není vzácný“, který ale vzhledem k živné rostlině brouka vzbuzuje pochybnosti o správné determinaci.

Obr. 1. *Sirocalodes quercicola* z lokality Karlov pod Pradědem. Foto: Petr Boža.

Fig. 1. *Sirocalodes quercicola* from the locality Karlov pod Pradědem. Photo: Petr Boža.

V České republice je zařazen mezi téměř ohrožené druhy (NT) (BENEDIKT & STREJČEK 2005) s bioindikacním statutem „adaptabilní druh“ (BENEDIKT et al. 2010).

STUDOVANÝ MATERIÁL

Moravia bor.: Hrubý Jeseník Mts, Velký kotel (5969), 1300 m, 30.VII.2014, 1 ex., K. Doležel lgt. et coll., J. Krátký det.; Karlov pod Pradědem (5969), 11.VIII.2014, 4 ex., smykem z *Fumaria* cf. *officinalis*, K. Doležel lgt., det. et coll., J. Krátký revid.; Litovel env., Mladeč, NPP Třesín (6268), 27.III.2004, 1 ex., O. Nakládal lgt. et coll., M. Bednařík det.

DISKUZE

Přestože je tento nosatec dostatečně známý v Čechách, první publikované údaje odtud překvapivě přinesli až BENEDIKT et al. (2010). Z území Moravy však prezentovaná data představují první doložené nálezy po více jak 70 letech od obecné publikace FLEISCHERA (1927–1930).

Exemplář pocházející z Velkého kotle v Hrubém Jeseníku byl sklepnut z *Aconitum firmum* u potoka přibližně 100 m od rozsáhlejšího bezlesí (viz Obr. 2). V tomto případě se jednoznačně jedná o náhodný nález, respektive náhodné usednutí brouka na tuto rostlinu, ovšem z hlediska biotopu toto zjištění podporuje údaje BENEDIKTA et al. (2010) o výskytu druhu v nejrůznějších typech prostředí s výskytem živné rostliny. Exempláře z Karlova pod Pradědem byly sesmýkány přímo z živné rostliny na dojezdové ploše sjezdovky Klobouk, která je tvořena travnatým bezlesím. Všechny exempláře pocházející z Hrubého Jeseníku byly zaznamenány na konci července a počátkem srpna, což je v souladu se zjištěními DIECKMANNA (1972) o maximální abundanci nosatce v těchto měsících. Exemplář pocházející z NPP Třesín byl nalezen již na konci března, což svědčí o tom, že imaga jsou vylíhla již dlouhou dobu před udávaným začátkem výskytu, který je dle DIECKMANNA (1972) v květnu, nebo se jednalo o přezimovaný exemplář. Bližší údaje či okolnosti k nálezu tohoto exempláře nejsou k dispozici. Recentní moravské nálezy jsou zachyceny na Obr. 3.

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval Karlu Doleželovi (Olomouc) za poskytnutí materiálu z jeho soukromé sbírky a poskytnutí fotografie biotopu, Petru Božovi (Olomouc) za fotografii habitu brouka a dále Jiřímu Krátkému (Hradec Králové) a Michalovi Bednaříkovi (Olomouc) za cenné připomínky k rukopisu.

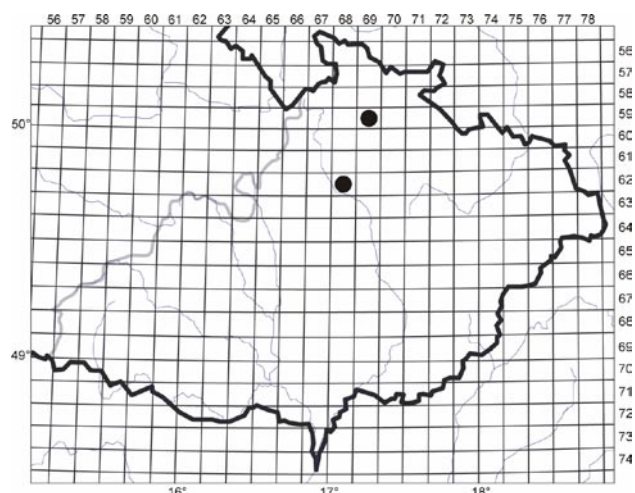
LITERATURA

BENEDIKT S. & STREJČEK J. 2005: Curculionidae, pp. 545–555. In: FARKAČ J., KRÁL D. & ŠKORPÍK M. (eds): Červený seznam ohrožených druhů České republiky. Bezobratlí. – Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha, 760 pp.

Obr. 2. Biotop nálezu nosatce *Sirocalodes quercicola* z oblasti Hrubého Jeseníku (Velký kotel, 1300 m n. m.). Foto: Karel Doležel.

Fig. 2. Habitat of occurrence of the weevil *Sirocalodes quercicola* in the Hrubý Jeseník Mountains (Velký kotel valley, 1300 m a. s. l.). Photo: Karel Doležel.

Obr. 3. Známé rozšíření nosatce *Sirocalodes quercicola* na Moravě.

Fig. 3. Known distribution of the weevil *Sirocalodes quercicola* in Moravia.

- BENEDIKT S., BOROVEC R., FREMUTH J., KRÁTKÝ J., SCHÖN K., SKUHROVEC J. & TRÝZNA M. 2010: Komentovaný seznam nosatcovitých brouků (Coleoptera: Curculionoidea bez Scolytinae a Platypodinae) České republiky a Slovenska. 1. díl. Systematika, faunistika, historie výzkumu nosatcovitých brouků v České republice a na Slovensku, nástin skladby, seznam. Komentáře k Anthribidae, Rhynchitidae, Attelabidae, Nanophyidae, Brachyceridae, Dryophthoridae, Eriirhinidae a Curculionidae: Curculioninae, Bagoinae, Baridinae, Ceutorhynchinae, Conoderinae, Hyperinae. (Annotated checklist of weevils (Coleoptera: Curculionoidea excepting Scolytinae and Platypodinae) of the Czech Republic and Slovakia. Part 1. Systematics, faunistics, history of research on weevils in the Czech Republic and Slovakia, structure outline, checklist. Comments on Anthribidae, Rhynchitidae, Attelabidae, Nanophyidae, Brachyceridae, Dryophthoridae, Eriirhinidae and Curculionidae: Curculioninae, Bagoinae, Baridinae, Ceutorhynchinae, Conoderinae, Hyperinae). – Klapalekiana, 46, Suppl.: 1–363.
- COLONNELLI E. 2004: Catalogue of Ceutorhynchinae of the World, with a key genera (Insecta: Coleoptera: Curculionidae). – Argania editio, S. C. P., Barcelona, 124 pp.
- DIECKMANN L. 1972: Beiträge zur Insektenfauna der DDR: Coleoptera – Curculionidae: Ceutorhynchinae. – Beiträge zur Entomologie, 22: 3–128.
- FLEISCHER A. 1927–1930: Přehled brouků fauny Československé republiky [Review of the beetle fauna of the Czechoslovak Republic]. – Moravské muzeum zemské, Brno, 485 pp.
- SCHERF H. 1964: Die Entwicklungsstadien der mitteleuropäischen Curculioniden (Morphologie, Bionomie, Ökologie). – Abhandlungen der Senckenbergischen Naturforschenden Gesellschaft, Frankfurt am Main, 506: 1–335.
- SMRECZYŃSKI S. 1974: Klucze do oznaczania owadów Polski. Część XIX, Chrząszcze – Coleoptera, Zeszyt 98e, Ryjkowce-Curculionidae, Podrodzina Ceutorhynchinae [Keys to the identification of Polish insects, Part XIX, Beetles – Coleoptera, No. 98e, Ceutorhynchinae]. – Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 180 pp.
- STREJČEK J. 1993: Curculionoidea, pp. 134–152. In: JELÍNEK J. (ed.): Checklist of Czechoslovak Insects IV (Coleoptera) (Seznam československých brouků). – Folia Heyrovskyana, Suppl. 1: 3–172.

Obdrženo do redakce: 31.1.2015

Přijato po recenzích: 3.2.2015